

Polska Fundacja Prawa Konkurencji
i Regulacji Sektorowej Ius Publicum

00-508 Warszawa,
Al. Jerozolimskie 31/5
40-096 Katowice,
ul. 3-go Maja 10/2
tel. +48 22 629 23 23
fax +48 22 827 10 06
KRS 462136
REGON 146672841
NIP 701-037-98-90
www.iuspublicum.pl

Normatywne ujęcie bezpieczeństwa energetycznego

Prof. Nadzw. Dr hab. Mirosław Pawełczyk

Radca prawny, profesor nadzwyczajny w Katedrze Publicznego Prawa Gospodarczego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Prezes Zarządu Polskiej Fundacji Prawa Konkurencji i Regulacji Sektorowej *Ius Publicum*

I Ogólnopolska Konferencja Naukowa *BEZPIECZEŃSTWO I REGULACJA NA RYNKU ENERGETYCZNYM*

Łódź, dnia 24 maja 2017 r.

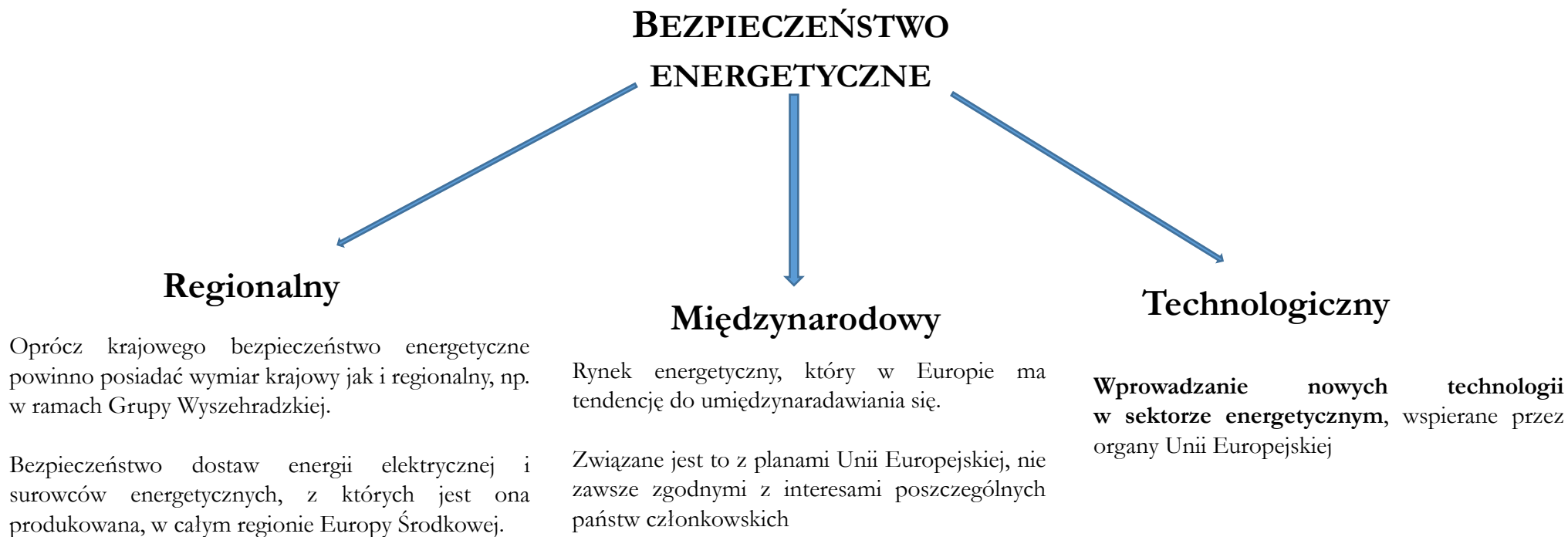
1. WSTĘP – Bezpieczeństwo energetyczne

ŹRÓDŁA NORMATYWNE

- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 220 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz.U. z 2015 r. poz. 478 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 831),
- Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 285 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r. poz. 1899 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o zasadach pokrywania kosztów powstałych u wytwórców w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 569 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r. poz. 1068),
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 2164 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r. poz. 1928 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich (Dz.U. z 2016 r. poz. 1823).

2. Aspekty bezpieczeństwa energetycznego

3.

Kryteria pojęcia bezpieczeństwa energetycznego

Kryterium przedmiotowe - Ma ono charakter pomocniczy względem podziału podmiotowego i nie stanowi wyodrębnionego kierunku ustaleń teoretycznych. Pozwala natomiast na wyodrębnianie, a niekiedy wręcz mnożenie rodzajów bezpieczeństwa, które wzbogacają naukowy opis bezpieczeństwa rozpatrywanego z podmiotowego punktu widzenia

Rodzaje bezpieczeństwa w literaturze naukowej i publicystyce :

- ✓ **bezpieczeństwo polityczne,**
- ✓ bezpieczeństwo militarne,
- ✓ bezpieczeństwo ekonomiczne (dzielone następnie na surowcowe, finansowe, technologiczne, rolne, żywnościowe itp.),
- ✓ bezpieczeństwo społeczne,
- ✓ bezpieczeństwo kulturowe,
- ✓ bezpieczeństwo ideologiczne,
- ✓ bezpieczeństwo ekologiczne.

BEZPIECZEŃSTWO POLITYCZNE DOTYCZY PEWNOŚCI PRZETRWANIA I ROZWOJU SYSTEMU POLITYCZNEGO DANEGO PAŃSTWA BĄDŹ UGRUPOWAŃ PAŃSTW, A ZATEM STABILNOŚCI SPOŁECZNEJ ORAZ USTROJOWEJ I WEWNĘTRZNEJ PAŃSTW ORAZ ICH UGRUPOWAŃ, CZYLI SUWERENNOŚCI WEWNĘTRZNEJ, ZWIĄZANEJ Z RZECZYWISTĄ KONTROLĄ OKREŚLONEGO TERYTORIUM PRZEZ LEGALNE WŁADZE PODMIOTU POLITYKI

4.

Zakres pojęcia bezpieczeństwa energetycznego

Bezpieczeństwo energetyczne jako kategoria bezpieczeństwa – dwie koncepcje odnośnie przyznawania bezpieczeństwu energetycznemu waloru odrębnej kategorii bezpieczeństwa w ujęciu przedmiotowym:

- I. ~~Pojęcie~~ bezpieczeństwa energetycznego należy uznawać jako element szeroko rozumianego bezpieczeństwa ekonomicznego względnie bezpieczeństwa polityczno-strategicznego (geopolitycznego)

Brak jest podstaw do przyjmowania odrębności bezpieczeństwa energetycznego

- II. ~~Bezpieczeństwo~~ energetyczne stanowi element bezpieczeństwa narodowego i powinno być analizowane zarówno pod kątem politycznym, jak i ekonomicznym

Bezpieczeństwo energetyczne jest dobrem publicznym, niewłaściwie regulowanym przez rynek

5.

Zakres pojęcia bezpieczeństwa energetycznego I

Bezpieczeństwo energetyczne jako kategoria bezpieczeństwa – Nie sposób podzielić słuszności wspomnianych wyżej poglądów.

**BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE NA TRWAŁE ZAJĘŁO MIEJSCE W ROZWAŻANIACH
ZARÓWNO NAD BEZPIECZEŃSTWEM NARODOWYM I POLITYKĄ ZAGRANICZNĄ, JAK TEŻ I W
STUDIACH NAD BEZPIECZEŃSTWEM MIĘDZYNARODOWYM**

Energia oraz surowce energetyczne są produktem strategicznym, mającym realny wpływ na niemal wszystkie elementy prawidłowego funkcjonowania państwa - Są zatem determinantami działania organów państwa nie tylko na polu gospodarczym, lecz również politycznym, ekologicznym i społecznym

BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO URASTA DO MIANA RACJI STANU

Bezpieczeństwo energetyczne stanowi kategorię odrębną w stosunku do kategorii przedmiotowego rozumienia bezpieczeństwa, które dotychczas były artykułowane w piśmiennictwie, łącząc przy tym szereg elementów wchodzących w skład bezpieczeństwa politycznego, ekologicznego i społecznego, istotnych z punktu widzenia przedmiotu bezpieczeństwa energetycznego

6. Zakres pojęcia bezpieczeństwa energetycznego I

Podobnie jak w przypadku bezpieczeństwa, dotychczas nie udało się wypracować jednej „syntetycznej” definicji terminu bezpieczeństwo energetyczne, która mogłaby być stosowana w odniesieniu do wszystkich państw i sytuacji.

Próby zdefiniowania pojęcia bezpieczeństwo energetyczne podejmowane są w dokumentach państw i organizacji międzynarodowych oraz w literaturze naukowej:

☐ Daniel Yergin:

„celem bezpieczeństwa energetycznego jest zapewnienie odpowiedniego i pewnego poziomu dostaw energii po rozsądnych cenach, w sposób, który nie zagraża podstawowym wartościom i celom państwowym”

(D. Yergin, *Energy security in the 1990s*, Foreign Affairs 1988, nr 1, s. 111).

☐ Andrew. Monaghan:

„bezpieczeństwo energetyczne jest utrzymywane poprzez strategiczne planowanie, nastawione na dywersyfikację paliw i zasobów oraz efektywność i elastyczność w sektorze energetycznym”

(A. Monaghan, *Russian Oil and EU Energy Security*, Russian Series 05/65, Conflict Studies Research Centre, 2005, s. 2).

☐ Paweł Frankowski:

„bezpieczeństwo energetyczne obejmuje: bezpieczeństwo dostaw energii, bezpieczeństwo zapotrzebowania, wiarygodność dostawców energii, bezpieczeństwo instalacji”

(B. Frankowski, *Bezpieczeństwo globalne w warunkach transformacji ładu międzynarodowego* (w:) *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Warszawa 2008, s. 250).

☐ A. Gradziuk, W. Lach, E. Posel-Częścik i K. Sochacka:

bezpieczeństwo energetyczne należy postrzegać jako „zapewnienie ciągłości dostaw energii po optymalnych kosztach, przy zachowaniu niezależności politycznej oraz zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju”

(A. Gradziuk, W. Lach, E. Posel-Częścik, K. Sochacka, *Co to jest bezpieczeństwo energetyczne państwa?*, Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych 2002, nr 103, s. 708).

7. Zakres pojęcia bezpieczeństwa energetycznego II

- ❑ P. Baxendell:

„bezpieczeństwo dostaw energii” oznacza, że „energia dostępna jest w odpowiednich wielkościach, w odpowiednim czasie i w odpowiednim miejscu dla zapewnienia wzrostu, a także, iż produkowana jest ona w cenie, która nie ogranicza rozwoju gospodarczego i zapewnia możliwość tworzenia zapasów energii nie tylko na najbliższą przyszłość, ale również na dłuższe okresy”

(P. Baxendell, *Oil Companies and the Changing Energy Market* (w:) *The Energy Crisis Ten Years After*, red. D. Hawdon, London 1984, s. 53–54).

- ❑ International Energy Agency:

„bezpieczeństwo energetyczne w praktyce najlepiej postrzegać jako problem zarządzania ryzykiem, którym jest ograniczenie do akceptowalnego poziomu ryzyka oraz skutków zakłóceń i niekorzystnego działania na długoterminowe trendy rynkowe. Bezpieczeństwo dostaw energii jest dobrem publicznym, jako że korzyść uzyskana z niego przez jednego konsumenta w żaden sposób nie zmniejsza korzyści wszystkich”

(International Energy Agency, *World Energy Outlook 2007*, Paris 2007, s. 161).

- ❑ Stanowisko ONZ wyrażone w raporcie dotyczącym światowego rynku energii :

**bezpieczeństwo energetyczne to: „dostępność energii w każdym czasie, w różnych formach, w wystarczającej ilości i po rozsądnej cenie
dostępność energii w każdym czasie, w różnych formach, w wystarczającej ilości i po rozsądnej cenie”**

(World Energy Assessment: Energy and the Challenge of Sustainability, United Nations Development Programme, Nowy Jork 2000, s. 113).

- ❑ Komisja Europejska w ramach „Zielonej Księgi: Ku europejskiej strategii bezpieczeństwa energetycznego”:

zdefiniowano pojęcie bezpieczeństwa dostaw jako strategii, która polega na podjęciu działań służących zmniejszeniu ryzyka uzależnienia UE od zewnętrznych dostawców

(Komisja Europejska, *Green Paper: Towards a European strategy for security of energy supply*, Brussels 2000).

Zakres pojęcia bezpieczeństwa energetycznego II

- ❑ P. Baxendell:

„bezpieczeństwo dostaw energii” oznacza, że „energia dostępna jest w odpowiednich wielkościach, w odpowiednim czasie i w odpowiednim miejscu dla zapewnienia wzrostu, a także, iż produkowana jest ona w cenie, która nie ogranicza rozwoju gospodarczego i zapewnia możliwość tworzenia zapasów energii nie tylko na najbliższą przyszłość, ale również na dłuższe okresy”

(P. Baxendell, *Oil Companies and the Changing Energy Market* (w:) *The Energy Crisis Ten Years After*, red. D. Hawdon, London 1984, s. 53–54).

- ❑ International Energy Agency:

„bezpieczeństwo energetyczne w praktyce najlepiej postrzegać jako problem zarządzania ryzykiem, którym jest ograniczenie do akceptowalnego poziomu ryzyka oraz skutków zakłóceń i niekorzystnego działania na długoterminowe trendy rynkowe. Bezpieczeństwo dostaw energii jest dobrem publicznym, jako że korzyść uzyskana z niego przez jednego konsumenta w żaden sposób nie zmniejsza korzyści wszystkich”

(International Energy Agency, *World Energy Outlook 2007*, Paris 2007, s. 161).

- ❑ Stanowisko ONZ wyrażone w raporcie dotyczącym światowego rynku energii :

**bezpieczeństwo energetyczne to: „dostępność energii w każdym czasie, w różnych formach, w wystarczającej ilości i po rozsądnej cenie
dostępność energii w każdym czasie, w różnych formach, w wystarczającej ilości i po rozsądnej cenie”**

(World Energy Assessment: Energy and the Challenge of Sustainability, United Nations Development Programme, Nowy Jork 2000, s. 113).

- ❑ Komisja Europejska w ramach „Zielonej Księgi: Ku europejskiej strategii bezpieczeństwa energetycznego”:

zdefiniowano pojęcie bezpieczeństwa dostaw jako strategii, która polega na podjęciu działań służących zmniejszeniu ryzyka uzależnienia UE od zewnętrznych dostawców

(Komisja Europejska, *Green Paper: Towards a European strategy for security of energy supply*, Brussels 2000).

8.

Legislacyjne ujęcie bezpieczeństwa energetycznego

Definicja bezpieczeństwa energetycznego podana jest również w różnych dokumentach wydanych tak przez władzę ustawodawczą, jak i wykonawczą Polski

- ❑ Doktryna zarządzania bezpieczeństwem energetycznym:

„Bezpieczeństwo energetyczne to zdolność do zaspokojenia w warunkach rynkowych popytu na energię pod względem ilościowym i jakościowym, po cenie wynikającej z równowagi popytu i podaży, przy zachowaniu warunków ochrony środowiska”

(Ministerstwo Gospodarki i Pracy: Doktryna zarządzania bezpieczeństwem energetycznym, Warszawa, 23 lipca 2004 r.).

- ❑ Polityka energetyczna Polski do roku 2030:

„bezpieczeństwo dostaw paliw i energii rozumie się zapewnienie stabilnych dostaw paliw i energii na poziomie gwarantującym zaspokojenie potrzeb krajowych i po akceptowanych przez gospodarkę i społeczeństwo cenach, przy założeniu optymalnego wykorzystania krajowych zasobów surowców energetycznych oraz poprzez dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw ropy naftowej, paliw ciekłych i gazowych”

(Ministerstwo Gospodarki: Polityka energetyczna Polski do 2030 roku Załącznik do uchwały nr 202/2009 Rady Ministrów z dnia 10 listopada 2009 r.,

Obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2009 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2030 r., M. P. z 2010 r. Nr 2, poz. 11)

- ❑ Prawo energetyczne – art. 3 pkt. 16 PrEnerg:

„BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE JEST TO STAN GOSPODARKI UMOŻLIWIAJĄCY POKRYCIE BIEŻĄCEGO I PERSPEKTYWICZNEGO ZAPOTRZEBOWANIA ODBIORCÓW NA PALIWA I ENERGIĘ W SPOSÓB TECHNICZNIE I EKONOMICZNIE UZASADNIONY, PRZY ZACHOWANIU WYMAGAŃ OCHRONY ŚRODOWISKA”

9. Wieloaspektowość bezpieczeństwa energetycznego

O ile definicja bezpieczeństwa energetycznego zaproponowana w Polityce energetycznej Polski do 2030 r. (i bazująca niejako na niej definicja wyrażona w art. 3 pkt. 16 PrEnergU) jest bardziej uzasadniona pod względem definicji, którymi operuje piśmiennictwo, niemniej jednak **trudno jest ją w pełni aprobować, bez zasygnalizowania pewnej jej ułomności.**

Czynniki determinujące poziom bezpieczeństwa energetycznego wykraczają daleko poza obszar funkcjonowania gospodarki, zatem bezpieczeństwo energetyczne nie jest jedynie cechą stanu gospodarki, lecz równocześnie wypadkową wielu zewnętrznych jej uwarunkowań jej funkcjonowania

Dla zrozumienia niezwykle trudności związanych z podejmowanymi próbami definiowania pojęcia bezpieczeństwo energetyczne koniecznym jest wskazanie, że jakakolwiek ocena poziomu bezpieczeństwa energetycznego zależy od trzech parametrów:

- ✓ na czyj użytek dokonywana jest ocena (innymi słowy, z jakiego poziomu: Państwa, branży czy pojedynczego odbiorcy)
- ✓ jakiej formy zapotrzebowania na energię (jakiej potrzeby odbiorców) dotyczy
- ✓ dla jakiego horyzontu czasowego ma być dokonana?

Przykład:

można oczekiwać diametralnie odmiennych wniosków z oceny bezpieczeństwa energetycznego odbiorców ciepła ogrzewanych z elektrociepłowni opalanej gazem ziemnym z lokalnego źródła, opracowanej na dwa okresy: pierwsza na okres krótszy niż do wyczerpania się jego zasobów i druga na okres dłuższy, obejmujący sytuację zaistniałą po tym fakcie. Co więcej, potencjalny dramat tych odbiorców, katastrofalny w wymiarze lokalnym, może być niezauważalny w skali całej gospodarki

(T. Kowalak, *Bezpieczeństwo energetyczne – zakłęcia, wytrych czy realna kategoria?*, Biuletyn URE 2005, nr 6 (44), s. 17)

10. Wieloaspektowość bezpieczeństwa energetycznego

Elementy determinujące poziom bezpieczeństwa energetycznego układają się w łańcuch, którego poszczególne ogniwa stanowią:

- ✓ dostęp do pierwotnych nośników energii na poziomie pozwalającym zaspokoić popyt, z uwzględnieniem technologii transportu nośników pierwotnych,
- ✓ technologie przemiany nośników pierwotnych w nośniki użytkowe,
- ✓ technologie długodystansowego transportu nośników użytkowych,
- ✓ technologie krótkodystansowego transportu nośników użytkowych,
- ✓ mechanizmy finansowania działalności i rozwoju sektorów energetycznych.

Wskazane kategorie każdorazowo należy poddawać przy tym analizie:

- ✓ **ekonomicznej** – zdolności gospodarki do jej sfinansowania, łącznie z kosztami ograniczania skutków ekologicznych,
- ✓ **ekologicznej** – poziomu wpływu na środowisko w części nie poddającej się aktualnie wymiarowaniu ekonomicznemu,
- ✓ **poziomu ryzyka wystąpienia zakłóceń**, w tym zakłóceń związanych z zagrożeniem atakami terrorystycznymi,
- ✓ **skali zagrożeń będących skutkiem zakłócenia**,
- ✓ **dostępności procedur eliminujących zakłócenia**.

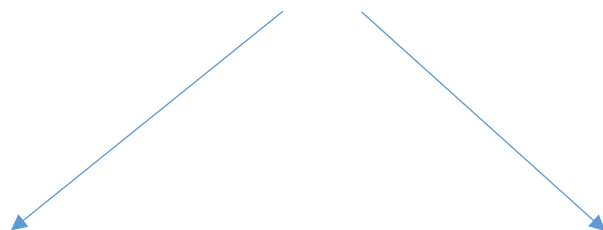
WNIOSEK

PRZYPISANIE BEZPIECZEŃSTWU ENERGETYCZNEMU STRUKTURY PROSTEGO ŁAŃCUCHA JEST ZBYT DALEKIM UPROSZCZENIEM. MA ONO STRUKTURĘ WIELOWYMIAROWEJ MACIERZY.

Dlatego tak ryzykowne są próby wycinkowego wykorzystywania go, bez stosownego komentarza – jakiego konkretnie aspektu dotyczy dane rozważanie

11. Przykładowe wymiary bezpieczeństwa energetycznego:

PODMIOTOWY

- Podstawowym podmiotem bezpieczeństwa energetycznego jest państwo** – nie bez znaczenia pozostaje pozycja tego państwa w obrocie energią (pierwotną, oraz użytkową) – inaczej będzie ono rozumiane przez producentów, inaczej przez konsumentów.
- Jednostki samorządu terytorialnego**
- Przedsiębiorstwa energetyczne**

PRZEDMIOTOWY

Ma charakter subsydiarny względem podziału podmiotowego, pozwalający na wyodrębnianie, a niekiedy wręcz mnożenie rodzajów bezpieczeństwa, które wzbogacają naukowy opis bezpieczeństwa energetycznego rozpatrywanego z podmiotowego punktu widzenia.

W wymiarze przedmiotowym w pełni dostrzec można wspomnianą wcześniej strukturę wielowymiarowej macierzy, która kryje się pod pojęciem bezpieczeństwa energetycznego, a której istnienie prowadzi do przyjmowania w literaturze dalszego różnicowania tego wymiaru na odmienne aspekty, takie jak strategiczno-geopolityczny, ekonomiczny, ekologiczny oraz infrastrukturalny

Bezpieczeństwo energetyczne jako szczególna postać klauzuli interesu publicznego uzasadniająca ograniczanie swobody prowadzenia działalności gospodarczej

Mając na uwadze opisany wcześniej zakres pojęcia bezpieczeństwo energetyczne i zawierającą się w nim doniosłą dla istnienia państwa i poszczególnych jego obywateli treść szczególnego znaczenia nabiera **klauzula generalna interesu publicznego, która w prawodawstwie polskim stanowi materialną, konstytucyjną przesłankę ingerencji czynnika publicznego w sferę wolnościową, związaną z działalnością gospodarczą (art. 22 i pośrednio art. 31 ust. 3 Konstytucji RP).**

Art. 2 ust. 1 pkt 7 ustawy o świadczeniu usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

nadrzędny interes publiczny to wartość podlegająca ochronie, w szczególności porządek publiczny, bezpieczeństwo publiczne, zdrowie publiczne itd. Ustawodawca w tym przypadku preferuje koncepcję aksjologiczną i to skrajnej postaci utożsamiającej ów interes z wartościami

W Prawie Energetycznym nie znajduje się wyraźna definicja interesu publicznego.

Nie sposób nie uznać, że bezpieczeństwo energetyczne, zawiera się w ujętym w art. 22 Konstytucji ważnym interesem publicznym, a to z uwagi na doniosłe znaczenie właściwego zapewnienia energii (pod każdą z postaci) dla gospodarki.

Polska Fundacja Prawa Konkurencji
i Regulacji Sektorowej Ius Publicum

Podsumowanie

Polska Fundacja Prawa Konkurencji
i Regulacji Sektorowej Ius Publicum

Dziękuję za uwagę

Prof. Nadzw. Dr hab. Mirosław Pawełczyk